

Justitiedepartementet
Ju2017/04129/KRIM
103 33 Stockholm

Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37)

Ju2017/04129/KRIM

Pensionsmyndigheten delar i allt väsentligt det som utredningen kommit fram till men konstaterar dock att det i utredningens kartläggning saknas en redogörelse för de mycket allvarliga händelser som inträffat på premiepensionens fondtorg de senaste åren och som visat att ett fåtal personer kunnat orsaka skador för enskilda och det allmänna som uppgår till flera hundra miljoner kronor. Detta framstår som en allvarlig brist.

Pensionsmyndigheten anser att utredningen borde ha tagit upp den så vitt vi kan bedöma redan vid tidpunkten för utredningen kända stora omfattningen av felaktiga identiteter som Migrationsverket registrerat. Det gäller främst felaktigt låga åldrar för asylsökande, men även felaktiga släktrationer. Överslagsmässiga och osäkra beräkningar indikerar att samhällets kostnader för de som det förefaller systematiskt felaktiga åldersbedömningarna med betydande marginal överstiga summan av samtliga de välfärdsbrott utredningen tar upp. Det är möjligt att denna typ av företeelser inte alls eller endast i vissa situationer faller under utredningens uppdrag. Även om så är fallet hade det varit klagörande och värdefullt om problemen åtminstone översiktligt hade beskrivits och värderats i första hand för att bedöma om de ligger inom ramen för utredningen eller inte. I synnerhet mot bakgrund av den ekonomiska storleken av felen samt den stora uppmärksamheten som frågan om åldersbestämning (m.m.) haft i samhällsdebatten borde utredningen ha förklarat varför frågan inte ligger inom utredningens uppdrag, om det är utredningens uppfattning.

Pensionsmyndigheten anser vidare att det hade varit värdefullt om utredningen sökt beskriva mjukare förhållanden som i litteraturen ofta framförs som viktiga för att minimera fel i en verksamhet. Felaktiga utbetalningar eller fel i register beror, eller kan uppfattas eller bero på, att någon inom den egna myndigheten, eller en annan myndighet, har begått ett fel. Det är mycket mänskligt att inte vilja tillstå fel. Oviljan att tillstå fel kan t.o.m. anses vara ett uttryck för en hög ambitionsnivå inom förvaltningen. Men för att myndigheter ska rätta sina fel krävs dels att någon tjänsteman upptäcker ett misstänkt eller uppenbart fel, dels att den som upptäcker "felet" rapporterar det och att tillräckliga delar av chefsled agerar för att åtgärda felet. Det finns flera naturliga och välkända mekanismer som motverkar en kultur där fel tillstås och åtgärdas. Att befrämja en kultur som både ser allvarligt på egna fel och som uppmuntrar medarbetare och chefer att upptäcka, rapportera och åtgärda felen är inte enkelt i någon verksamhet och kanske särskilt svårt i myndighetsutövning. Vidare

www.pensionsmyndigheten.se

Pensionsmyndigheten	Telefon	Fax	E-post	Org.nr
Box 38190 100 64 Stockholm	0771-771 771	08-658 13 00	registrator@pensionsmyndigheten.se	202100-6255

– med utredningens systemperspektiv – så är myndigheterna beroende av varandra för att effektivt motverka (systematiska) bidragsbrott. Det innebär att förmågan att upptäcka, rapportera och åtgärda fel också måste fungera mellan myndigheter. Pensionsmyndighetens erfarenhet är att myndigheter har ännu svårare för att framföra en uppfattning om att fel begåtts i en annan myndighet än att tillstå egna fel.

Pensionsmyndigheten anser att det hade varit värdefullt om vikten av en god kultur, så som undvikande av grupptänkande och högt i tak inom enskilda myndigheter och inom den statliga förvaltningen som helhet hade diskuterats av utredningen. Om sådana faktorer skulle ha bedömts vara betydelsefulla för att motverka systematiska bidragsbrott hade utredningen, enligt vår mening, kunnat föreslå åtgärder för att befrämja en sådan kultur.

Korrekta uppgifter i register förebygger brott (avsnitt 7)

Eftersom att folkbokföringsuppgifter utgör en viktig del av Pensionsmyndighetens beslutsunderlag är det viktigt att dessa är korrekta och aktuella. Erfarenheter pekar på brister i efterlevnad av det stadgade kravet på lägenhetsnummer, vilket Pensionsmyndigheten har för avsikt att förbättra i samarbete med Skatteverket. I övrigt ställer sig Pensionsmyndigheten positiv till att rättelser kan göras i folkbokföringsregistret t.ex. genom avregistrering av personnummer och att underrättelseskyldigheten utvidgas.

Underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen utvidgas (avsnitt 8.3.1)

Pensionsmyndigheten tillstyrker förslaget om att även pensioner ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet. Enligt Pensionsmyndighetens uppfattning finns det som utredningen funnit skäl att även i övrigt utvidga lagens tillämpningsområde

Utökade möjligheter att enligt socialförsäkringsbalken inhämta uppgifter från banker m.fl. (avsnitt 8.3.4)

Pensionsmyndigheten tillstyrker förslaget om att möjligheten att inhämta uppgifter från banker m.fl. utökas till att gälla samtliga ärendeslag. Pensionsmyndigheten vill i sammanhanget peka på vikten av att det finns rättsliga och tekniska förutsättningar för ett automatiserat förfarande för att en sådan inhämtning ska ske effektivt och inte i onödan förlänga handläggningstiderna.

Ny organisation för brottsbekämpning (avsnitt 11.4)

Pensionsmyndigheten delar utredningens uppfattning om att en koncentration av insatser mot välfärdsbrottsligheten är angelägen. Det är vidare av betydelse att sådana insatser också ges de resurser som krävs för att nå önskade resultat. Hur stora resurser som ska satsas och hur prioriteringen i förhållande till bekämpande av annan brottslighet ska göras blir till slut en avvägning som får göras av uppdragsgivaren. Pensionsmyndigheten ställer sig dock principiellt tveksam till att brottsutredande och brottsbekämpande verksamhet sker utanför de myndigheter som redan i dagsläget har polisiära befogenheter. Dessutom skulle utredningens förslag kräva stora resurser för att bygga upp den nya verksamheten och det skulle dröja innan den fullt ut hade etablerats. Pensionsmyndigheten anser att de resultat utredningen önskar uppnå med förslaget om att inrätta en särskild brottsbekämpande verksamhet inom Försäkringskassan snabbare kan nås genom förändrad styrning och nya prioriteringar inom dagens organisation. Pensionsmyndigheten tillstyrker således inte förslagen i denna del.

Mål om brott mot bidragsbrottslagen ska handläggas vid Ekobrottsmyndigheten (avsnitt 11.4.3)

I den mån det sker en ändring ser Pensionsmyndigheten ett behov av att Ekobrottsmyndighetens uppdrag utökas till att omfatta även bedrägeribrott som begås mot Pensionsmyndigheten. Detta för att kunna säkerställa utredningens ambition om att samtliga mål om brott som riktas mot staten i form av välfärdsbrott handläggs vid en och samma myndighet. Samma resonemang gör sig gällande även för bidragsbrottsenheten, som enligt utredningen endast ska utreda brott enligt bidragsbrottslagen.

En samordnad utbetalningsfunktion bör inrättas (avsnitt 14:5)

Pensionsmyndigheten anser att viktiga fördelar kan uppnås genom att inrätta en samordnad utbetalningsfunktion och att en sådan bör utredas vidare. Vid en sådan utredning behöver också potentiella nackdelar utredas. Pensionsmyndigheten ser exempelvis en risk i att en utbetalande myndighet med ett stort kontrollansvar kan påverka hur noggrant de beslutande myndigheterna utreder ärendena innan de beslutar om rätt till en förmån. Ett delat ansvar innebär typiskt en risk. Frågor om ansvarsutkrävande behöver också bli föremål för en noggrann analys. Pensionsmyndigheten anser vidare att det förefaller sannolikt att en samordnad utbetalningsfunktion åtminstone initialt kommer leda till ökade administrativa kostnader för välfärdssystemen. Pensionsmyndigheten anser dock att det vore mycket positivt om det skapades ett centralt stöd för utbetalande myndigheter i fråga om riskanalyser och smarta kontroller. Om en ny myndighet med ansvar för utbetalningskontroller inrättas är det naturligt att ett sådant stöd åligger den myndigheten att ansvara för. I avvaktan på att en sådan myndighet eventuellt inrättas anser Pensionsmyndigheten att ett särskilt uppdrag att lämna sådant stöd bör ges till någon myndighet som har lång erfarenhet av arbete med sådana frågor.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Katrin Westling Palm efter föredragning av verksamhetsutvecklare Hava Husic. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Paul Larsson, avdelningschef Ole Settergren, avdelningschef Mikael Westberg och notarie Joonas Myllynen deltagit.

Katrin Westling Palm

Hava Husic

